

AD VOCEM.

Szittyá.

PUERILE ¹⁾ COLLOQUIUM

de nomine et omine Scytharum.

- X. Ki volt az, a ki a scythákat legelsőbben szittyáknak nevezte?
Y. Boldogemlékezetű Dugonics András, királyi oktató.
- X. Irta-e, mondta-e valaki a scythák nevét Dugonics előtt szittyának?
Y. Olyan nincs.
- X. Hol írta meg Dugonics ennek az ő szó-csinálmányának a mi-voltját?
Y. Etelka-ja I. kötete 65. lapján olvasható 14. számú jegyzetében.
- X. Kik állították, hogy már Csáti Demeter is szittyának hangoztatta a Scythia szót Pannónia megvételéről szóló énekében?
Y. Többen a tanár urak közül; azonban ennek az olvasásnak védelmére Simonyi nem obester Zsigmond úr tette meg a hatvágást, elrettentő példaképen minden agyarkodva magyarkodó orthologus számára.
- X. Kik legyenek ezek voltaképen?
Y. Senki mások, mint azok a magyar nyelvtudomány mezején-tenyésző tudósok, a kik a nyelvtörténeti adatok kavicsbányáiból az »experimentalphonetik« sugár szárnyaira kapva tanítják:
- a) hogy *kell*t okvetetlenül hangzani a magyar nyelvnek, mikor az még nem volt;
  - b) hogy *kellene* hangzani az élő magyar nyelvnek az ő-csalhatatlan módszerük szerint;
  - c) hogy *kell* majd hangzani szükségképen a magyar nyelvnek akkor, mikor az, az ő tanításaik elmaradhatatlan következtetéseképen már nem lesz többé.
- X. Mi a mi kötelességünk?
Y. Az, hogy forgassuk az írásokat, se képzeljük, se gyártsuk a régiséget, tartózkodjunk a hamari munkától, és ha mégis megtalálna rajtunk esni, hogy tévednénk, ne resteljük megvallani, mert a csűrés-csavarás ilyenkor már úgysem használ; különben úgy járunk, mint a csepűbe lépett csibe, minél tovább futunk, annál szorosabb nyűgbe jutunk, vagy más szóval: czikákolva szittyázkodó orthologusokká leszünk.

¹ Hogy a Magyar Kritika is megérthesse.

Kokonya. Kunos a Nyelvőr februári füzetében magyarázza ezt a szót, mely Tóth Béla szerint Borsodban csúfolódó szóként ismeretes és vénasszonyt, szipirtyó-félét jelent. Csak ezeket csúfolják-e ezzel a szóval, vagy másra is ruházzák? ezt nem mondja. A ki az új-görög s onnan átvett oszmanli *kokónát* ismeri, s talán még annak a regényes multú férfiúnak verses mondókáira is emlékezik, a ki ezelőtt 30—40 évvel Galata és Péra utczáin hordozva árulta a *tárcsilli karánfilli taukgökszü kajmak* néven kínált nyalánkságot s minduntalan a kokónákra appellálva ütött nagy zajt, hogy az édességért nyafogó görög s örmény gyermekeknek a maga hasznáért segítsen: annak majdnem lehetetlen a borsodi kokonyáról a kokónákra nem gondolni — ha még oly messze estek s távol vannak is egymástól. Meg talán nem is olyan nagy a távolság, hiszen az oláh nyelvben is meg van ez a szó, a hol már egy hímnemű *kokon-t* fiatal úr, legény-jelentésű szót is elvontak a nőneműnek magyarázott *kokona-ból*. Ergo nem lehetetlen, hogy az oláh nyelv közvetítésével jutottunk e török szó birtokába.

Oláh ficsór, görög dáma, borsodi szipirtyó, — ennyi csakugyan elég egy bokorba, hogy semmisse legyen lehetetlen. Csak a szemét kell behunyni a nyelvésznek, mint a kakasnak mikor kukorikol, hiszen úgyszólván mindakettő könnyvé nélkül tudják a mit mondanikok kell. Ha meg a nyelvész éppen elszundít, mint a bárány a mezőben tavasszal, rajta is megesik a mit erről mondanak, hogy ha a szél ballangó kórót, ördögsekeret hajt el mellette, felijed s azt gondolva, hogy anyja szalad előtte, utána rugaszkodik s addig kergeti míg meg nem szakad. Ilyen oláh, görög-török-ördögsekeret után szalad Kunos mőndölecskéje is, ott hagyja saját anyját a Nyelvtörténeti szótárt, a melyben még az is meg van írva a Sándor-codex után, hogy miből készül a kokonya vagy husvéti kalács, tehát még azon sem kell tőnődni, hogy az *n*-ből hogy lett *ny*, az *ó*-ból meg *o*, a foemininumból masculinum, a masculinumból neutrum-szipirtyó.

Ha a nyelvben magában megvan valamely szóalak, a szófejtésnek elsőben is annál kell kezdődnie; ha nem feslik, azután menjünk odább.

Csollák. Ennek Nagy-Kőrösön is, Halason is *kancsal*, *bandsal*, *csila csilás* a jelentése. Az utóbbi helyen, ezelőtt 50 évvel J. kékfestő mellékeve volt s ennek is, meg annak is, a kinek ott ma is ez a mellékeve, megvolt s megvan mind a két szeme, csakhogy az egyik vagy mind a kettő *kancsal* vagy *bandsal*, *csila* vagy *csilás*. Csak újabbkori gyűjtő gondolhatta azt, hogy talán félszeműt is jelent.

Ha az alattyáni *csollák*-oknak valamelyik eleje félkezű volt s attól ragadt a név a maradályokra, ez csak a *csonkát* jelentő török *csolak*-ból válhatott *csollák*-ká, s aligha magyarokra ragadt a török név, hanem a kik viselik, eredetileg magok is törökök voltak, a mi a várak környékén nem volt ritkaság, tehát Szolnok környékén sem.

Szemes legyen a gyűjtő, a nyelvész meg óvatos!

